

Spre un nou tip de umanism?

Simpozionul "Literatura și celelalte arte", organizat de Colegiul Național din Iași, are toate ingredientele necesare pentru a fi cu adevărat o piatră unghiulară la temelia unei noi construcții. Și asta pentru că cea veche, pe care se tot clatină învățământul românesc de ani de zile, stă să se prăbușească sub greutatea propriei neputințe de a desluși o cale relativ simplă, dar mai ales coerentă și adecvată de a răspunde provocărilor contemporane ce conduc, firesc, spre o schimbare de paradigmă.

Problema e delicată și nu ne privește doar pe noi. În ultimii ani, peste tot în lume s-au înmulțit experimentele educaționale, deplasarea perspectivei pedagogice raliindu-se la cea a științei în general, care s-a scuturat, în ultimele decenii, de morga stabilității, a identității, a obiectivității, admitând că trăim într-o lume a **complexității**, unde nu mai pot funcționa decupajele ermetice între discipline, unde e necesară o relaționare a părților întru regăsirea integralității. De prea multă vreme ne supunem derapajului hiperspecializărilor, de prea multă vreme asistăm pasivi la fragmentarea Cunoașterii în cunoștințe multiple și parcelate, care au dus la clivaje enorme în sânul societății și chiar în ființa fiecărui individ. Dacă nici măcar specialiștii din același domeniu nu mai vorbesc aceeași limbă și au dificultăți reale în a comunica și a se înțelege, ce să mai spunem atunci de ceilalți, și cum să mai îndrăznim să abordăm global interogațiile esențiale ale existenței noastre care, fundamental, nici nu s-au schimbat, nici nu s-au înmulțit de la crearea lumii ?

Sigur că idealul renascențist este, astăzi, utopic. Dar un nou tip de umanism este perfect posibil, iar pentru asta nu e nevoie de un « uomo universale », care stăpânește și cunoaște toate disciplinele, ci de unul care vede, acceptă și explorează *punțile* și *interacțiunile* dintre ele, care îmbrățișează o viziune unitară, holistică, ceea ce nu înseamnă cîtuși de puțin reducționism sau ignoranță. Ultimele decenii au văzut, rând pe rând, ivindu-se și dezvoltându-se rapid abordări precum **pluridisciplinaritatea** (studiul unui obiect prin prisma unor aporturi disciplinare multiple), **interdisciplinaritatea** (transferul de metode de la o disciplină la alta), în fine, cea mai ambițioasă poate, **transdisciplinaritatea**, în promovarea căreia un merit de excepție îi revine fizicianului și eseistului român, trăitor la Paris, Basarab Nicolescu, și care, după cum o indică și prefixul *trans*, își propune să studieze ce se află *între*, *prin* și *dincolo* de discipline, obiectivul principal fiind mai buna înțelegere a lumii prezente, în perspectiva unității cunoașterii.

Descartes și-a îndeplinit cu brio misiunea, iar analiza rațional-dubitativă pe care a impus-o gândirii (lăsând deoparte faptul că el însuși privea totul într-o perspectivă unitară, divină, din păcate ocultată de discipoli și urmași...) a fost de o fecunditate extraordinară, dovadă nenumăratele descoperiri și realizări tehnico-științifice din ultimele secole, de netăgăduit. Dar, mintea este descumpănită în fața atâtor stimuli diverși, a uriașei cantități de informație ce se revarsă încontinuu, de peste tot, iar sufletul se simte stingher, de parcă ar fi fost amputat. Ceva important s-a pierdut pe drum. Ce anume ? Și cum să recuperăm acea inefabilă armonie a lui Unu, după care, explicit sau discret, se pare că tânjim cu toții ?

Ei bine, unul din răspunsuri pare să vină chiar din interiorul sistemului, din zona celor care până de curând erau simple « obiecte » ale nesățioasei curiozități experimentale a profesorilor, anume elevii. Niciodată, ca în aceste zile ale Simpozionului, nu am mai avut sentimentul clar, direct, tangibil aproape, al necesității schimbării. Este evident că acești tineri și foarte tineri strigă după altceva, că au nevoie de o alternativă educațională, de o

reformulare a conținuturilor disciplinare din programele școlare, de o *convergență disciplinară*, de o *pedagogie transdisciplinară, transversală, axată pe proiecte*, altfel spus, de structuri modulare și modulabile, de *atelieri* de dezbateri și aplicații diverse.

Iar profesorii, la rândul lor, simt că centrarea exclusivă pe transmiterea unui conținut disciplinar, obsesia acumulărilor, accentul pe competența « cantitativă » și pe reprezentările mentale compartimentate, dificil transferabile, îi privează, până la urmă, pe elevi de libertatea perceperii și relaționării firești a diferitelor elemente. Am uitat, astfel, plăcerea și bucuria învățării. Pentru că procesul cunoașterii, oricât de exigent ar fi, dacă e lipsit de naturalețe, de joc și de intuiții fulgeratoare, nu mai este creator, generator de noi valențe, ci sterp, trist, autarhic. Din ce în ce mai mult, copiii noștri se plictisesc la școală, iar studenții dormitează prin amfiteatre, nemaivorbind de faptul că, odată « aruncați » pe piața muncii, descoperă o realitate complet diferită de cea care le-a fost inoculată ! Or, e suficient să urmărești candoarea inteligentă și entuziastă a unor elevi care pun în scenă, la modul cel mai serios, cerul lunii mai, combinând astronomie și biologie, cu muzică, teatru, religie și literatură, pentru a înțelege că ne-am îndepărtat nepermis de mult de ceea ce ar trebui să fie esența educației.

Iată de ce, o schimbare de mentalitate în acest domeniu devine un imperativ, deși inerția instituțională, dublată adesea de comoditatea individuală sunt frâne inerente. Oricum, dacă vreme cu adevărat o evoluție pe toate palierele învățământului, nu e suficientă o declarație de intenție ministerială sau vreun discurs veleitar al unei personalități mediatice. În stadiul actual în care se află sistemul, un proiect de reformă nu are nicio șansă de reușită dacă nu este, mai întâi, adoptat, asimilat, resimțit ca necesar de întreaga comunitate educativă, dacă nu se produce o răsturnare a viziunii pedagogice pornind chiar de la actorii implicați în acest proces, dacă nu se ajunge la o corelare suplă, adaptabilă a programelor primare, gimnaziale, liceale și universitare între ele, și a lor cu întreg mediul social, economic, cultural. Am ratat deja, în bună măsură, o revoluție politică începută cu douăzeci de ani în urmă ; poate că vom izbuti să o ducem până la capăt măcar pe aceasta, care ne privește pe toți, ființial !

prof.univ.dr. Simona Modreanu